

De waarde van een startkwalificatie

Citation for published version (APA):

van der Velden, R. K. W., de Vries, M. R., Wolbers, M. H. J., & van Eijs, P. W. L. J. (2003). De waarde van een startkwalificatie. *Bbv Bulletin*, 11(1), 4-10.

Document status and date:

Published: 01/01/2003

Document Version:

Early version submitted to journal

Document license:

Unspecified

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

No. 226

De waarde van een startkwalificatie

R. van der Velden, R. de Vries, M. Wolbers en
P. van Eijs

Overgenomen uit:

BBV Bulletin, jaargang 11, nummer 1,
2003, pp. 4-10.

De waarde van een startkwalificatie

R. van der Velden, R. de Vries, M. Wolbers en P. van Eijs¹

1. Inleiding

De Nederlandse overheid streeft er sinds een aantal jaren naar om iedere jongere een minimum niveau van opleiding te laten behalen voordat hij of zij het onderwijs verlaat. Dit minimale opleidingsniveau – aangeduid met de term startkwalificatie – zou de sleutel zijn tot een (goede) baan, een volwaardig inkomen, een volwaardige sociale plek in de samenleving enzovoort. De term is voor het eerst geïntroduceerd in het advies van de Commissie Rauwenhoff uit 1990 en is vervolgens door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCenW) tot beleidsnorm verheven. In deze bijdrage wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de waarde van een startkwalificatie². Deze wordt opgevat als de waarde van een opleiding in de doorstroommogelijkheden naar de arbeidsmarkt, de kansen op werk en de kwaliteit van het werk. De focus is gericht op de opbrengsten van een opleiding. Allereerst wordt de startkwalificatie als beleidsmatig streven nader toegelicht. Vervolgens wordt enig cijfermateriaal gepresenteerd om de waarde van een startkwalificatie empirisch te duiden. Hiertoe worden de opbrengsten van opleidingen op niveau 2 van de BOL en de BBL vergeleken met de opleidingen die qua niveau daar vlak onder zitten en de opleidingen die er boven zitten. Op basis hiervan wordt besloten welk opleidingsniveau empirisch gezien het best als startkwalificatie kan worden beschouwd. Tot slot wordt in deze bijdrage bekeken in hoeverre het gevonden resultaat zich verhoudt tot het beleidsmatige en arbeidsmarkttheoretische perspectief op het begrip startkwalificatie.

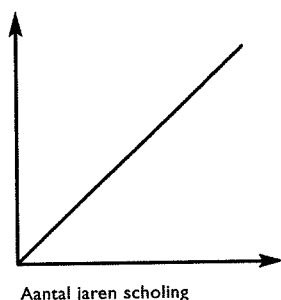
2. Startkwalificatie als beleidsmatig streven

Het Nederlandse onderwijsbeleid kent een heldere operationalisering van het begrip startkwalificatie, namelijk een opleiding op niveau 2 in BOL of BBL, respectievelijk HAVO of VWO. Desondanks is de inhoudelijke onderbouwing ervan diffuser. Nijhof & Streumer (1994, p. 12) wijzen in dit verband bijvoorbeeld op de erg brede en open definitie die gegeven werd door Droste et al. (1993): “die kwalificatiebagage die noodzakelijk is om op een bevredigende wijze

maatschappelijk te functioneren”. In de nota *Een goed voorbereide start* van het Ministerie wordt aangegeven dat het van belang is een beroepskwalificatie te verwerven “waarmee ze zowel een goede intrede op de arbeidsmarkt kunnen maken als een voldoende basis hebben gekregen om zich gedurende de beroepsloopbaan verder te ontwikkelen” (OCenW, 1993). Daarnaast worden eisen gesteld aan de persoonlijke en maatschappelijke kwalificaties. In deze definitie wordt al duidelijk dat de inhoudelijke onderbouwing in ieder geval twee elementen omvat: het verwerven van een bepaald niveau van competenties enerzijds en het bereiken van bepaald niveau van functioneren – of opbrengsten – anderzijds.

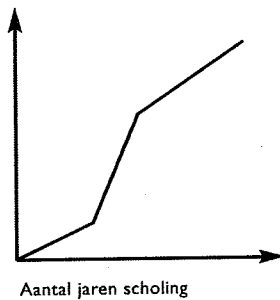
Het is juist het vaststellen van deze twee niveaus waarvoor het moeilijk is om een helder demarcatie criterium te geven. Een demarcatie kan in beginsel op twee gronden gebaseerd zijn (die elkaar overigens niet hoeven uit te sluiten). Dit kan geïllustreerd worden aan de hand van de figuren 1A en 1B. In figuur 1A wordt de relatie tussen het aantal jaren scholing en het bereikte competentieniveau en de verwachte opbrengsten voorgesteld als een rechte lijn. Hoe hoger het aantal jaren scholing, hoe hoger het bereikte competentieniveau en de verwachte opbrengsten. Om in dit geval tot een demarcatie te komen moet een *absoluut* oordeel gegeven worden over het gewenste competentieniveau of de gewenste opbrengsten op grond van maatschappelijke overwegingen. Het zijn dergelijke absolute oordelen die doorgaans impliciet of expliciet ten grondslag liggen aan het beleid inzake de startkwalificatie, maar die we ook zien terugkeren in het beleid ten aanzien van de basisvorming of de leerplicht. De geschiedenis van de leerplicht leert overigens dat door maatschappelijke ontwikkelingen een dergelijke grens ook sterk kan verschuiven.

Figuur 1a

opbrengsten
competenties

Aantal jaren scholing

Figuur 1b

opbrengsten
competenties

Aantal jaren scholing

De relatie tussen het aantal jaren scholing en het bereikte competentieniveau of de verwachte opbrengsten van de scholing kan echter ook discontinu verlopen. Deze situatie wordt geïllustreerd in figuur 1B. Het kan bijvoorbeeld zijn dat vanaf een bepaald opleidingsniveau de verwerving van relevante competenties sterk intensiveert of de opbrengsten sterk toenemen (of omgekeerd dat vanaf een bepaald aantal jaren scholing de meeropbrengsten sterk dalen). Uitgaande van gelijke kosten voor elk jaar additionele scholing, kan in dit geval een demarcatie criterium gevonden worden in het punt waar de marginale verbetering bij één jaar additionele scholing het grootst is. Met andere woorden: daar waar de relatieve sprong het grootst is.

Het bestaan van dergelijke discontinuïteiten dient op empirische gronden te worden vastgesteld. In de volgende paragraaf wordt dit gedaan aan de hand van gegevens over Nederlandse schoolverlaters. Voor discontinuïteiten dient echter ook een theoretische legitimering gegeven te worden. Immers discontinuïteiten die in de empirie worden aangetroffen kunnen ook een toevalsbasis hebben. In de slotparagraaf gaan we daarom na of vanuit bestaande arbeidsmarkttheorieën aanknopingspunten gevonden kunnen worden voor het bestaan van dergelijke discontinuïteiten.

3. Een empirische illustratie

In de hier volgende analyse worden de opleidingen op niveau 2 vergeleken met de opleidingen die daar qua niveau vlak onder zitten (niveau 1 en VBO) en de opleidingen die er boven zitten (niveaus 3 en 4). De

plaats die de opleidingen op niveau 2 bij deze vergelijking innemen is een indicatie van de waarde van deze opleidingen. Uitgangspunt bij de analyse is dat opleidingen van niveau 3 en 4 in ieder geval een startkwalificatie opleveren en opleidingen op niveau 1 en het VBO niet. Wanneer bij de vergelijking van de opleidingen naar voren komt dat de opleidingen op niveau 2 lijken op opleidingen van niveau 3 en 4 en zich onderscheiden van niveau 1 en het VBO, dan mag worden aangenomen dat opleidingen op niveau 2 schoolverlaters een adequate startkwalificatie bieden. Op het moment dat echter blijkt dat opleidingen op niveau 2 zich niet onderscheiden van opleidingen van lager niveau, terwijl er een duidelijk onderscheid is met opleidingen op niveau 3 en 4 mag hier aan worden getwijfeld. De tweede fase VO (diploma HAVO of VWO) blijft hier buiten beschouwing, hoewel deze opleidingen ook tot een startkwalificatie leiden. De gegevens die worden gebruikt zijn afkomstig van het schoolverlatersonderzoek RUBS (Registratie van Uitstroom en Bestemming van Schoolverlaters) dat jaarlijks door het ROA wordt uitgevoerd. Het gaat hier om de metingen die gehouden zijn onder de uitstroomcohorten 1997/1998 en 1998/1999.

De waarde van opleidingen voor schoolverlaters op de arbeidsmarkt wordt hier geïllustreerd aan de hand van een drietal indicatoren. Het betreft de kans op betaald werk, de kans op een vaste baan en het bruto uurloon van schoolverlaters. Deze indicatoren geven een goed beeld van de arbeidsmarktpositie van schoolverlaters. Daarnaast zijn nog drie relevante indicatoren geanalyseerd: de kans op deelname aan vervolgonderwijs, het niveau van het beroep en de kans op een baan in de eigen richting, maar deze worden niet besproken in deze bijdrage (zie hiervoor het rapport). De resultaten hiervan worden wel meegenomen in de conclusie.

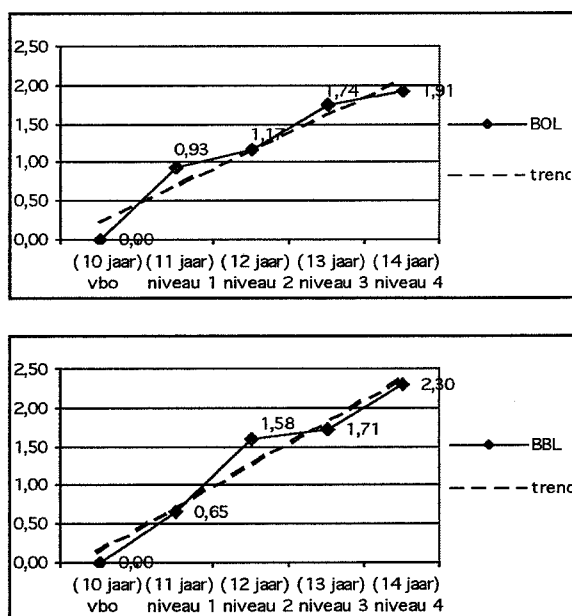
De schoolverlaters van de BOL en de BBL zijn apart geanalyseerd. Dit geeft namelijk een zuiverder beeld van de vergelijking van opleidingen omdat schoolverlaters van beide leerwegen behoorlijk van elkaar kunnen verschillen wat betreft de arbeidsmarktpositie van de schoolverlaters anderhalf jaar na behalen van het diploma (vergelijk ROA, 2001). In de analyses is rekening gehouden met individuele kenmerken van schoolverlaters (geslacht, leeftijd, etniciteit, gevolgde opleidingssector en het jaar van behalen van het diploma).

De vergelijking van de opbrengsten van opleidingen in termen van de kans op betaald werk, de kans op een vaste baan en het bruto uurloon is weergegeven in de figuren 2 tot en met 4. De cijfers in deze figuren geven de afwijking ten opzichte van het VBO weer en kunnen worden geïnterpreteerd als het effect van het volgen van een opleiding op niveau 1, 2, 3 of 4 van de BOL of BBL. Om de marginale opbrengsten van een niveau aan te geven is vermeld of de verschillen tussen de opeenvolgende opleidingsniveaus significant zijn. In de figuren is bovendien een trendlijn gegeven. Deze geeft voor de betreffende indicator de gemiddelde stijging per jaar additionele scholing. Bij een continu model mag immers worden verwacht dat de vergelijking tussen de opleidingen een lineair verband oplevert, omdat een toename van één niveau ook één jaar meer scholing betekent. Bij het (nominale) aantal jaren scholing is uitgegaan van 10 jaar voor schoolverlaters van het VBO tot en met 14 jaar voor schoolverlaters met een opleiding op niveau 4 van de BOL of BBL.

In figuur 2 is de kans op werk voor schoolverlaters weergegeven. Bij de BOL is tussen schoolverlaters van het VBO en BOL niveau 1 de grootste toename in de

kans op werk. Dit betekent dat voor schoolverlaters van VBO één jaar meer scholing een behoorlijke verbetering oplevert in de kans op werk. Er is daarentegen slechts een lichte toename in de kans op werk tussen de schoolverlaters van BOL niveau 1 en schoolverlaters van BOL niveau 2, maar wel weer een grotere toename tussen schoolverlaters van BOL niveau 2 en BOL niveau 3. Overigens zijn bij de BOL de verschillen in de kans op werk tussen de opeenvolgende opleidingsniveaus niet significant.

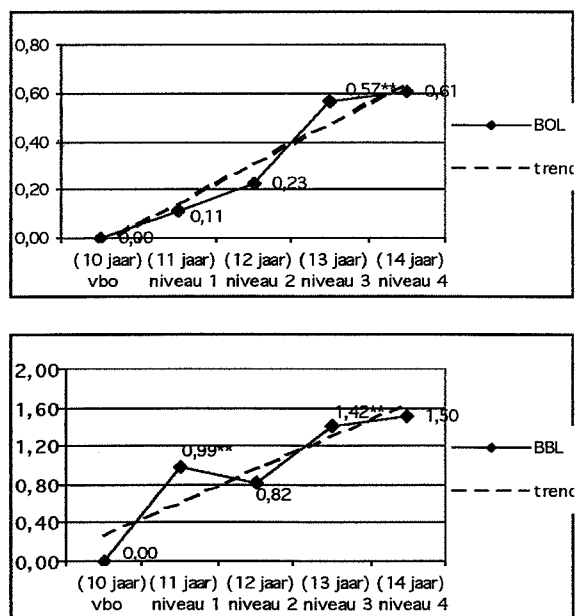
Figuur 2 laat zien dat de toename in de kans op werk bij de BBL opleidingen zich met name voordoet bij de overgang van BBL-niveau 1 naar niveau 2. Daarnaast blijkt dat de kans op werk voor schoolverlaters van BBL-niveau 2 en BBL-niveau 3 maar weinig van elkaar verschilt. Ook hier geldt echter dat er geen significante verschillen bestaan in de kans op werk tussen de opeenvolgende opleidingsniveaus. Waarschijnlijk heeft dit te maken met de krapte op de arbeidsmarkt waardoor het overgrote deel van de schoolverlaters anderhalf jaar na behalen van het diploma betaald werk heeft.

Figuur 2: Kans op werk voor schoolverlaters

(Bron : ROA, 1999; 2000)

** = significant op 1%-niveau ; * = significant op 5%-niveau

Figuur 3: Kans op een vast dienstverband voor schoolverlaters

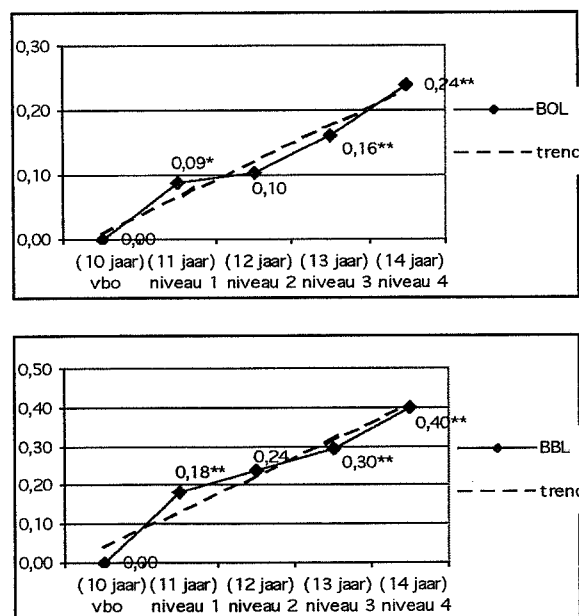
(Bron : ROA, 1999; 2000)

** = significant op 1%-niveau ; * = significant op 5%-niveau

In figuur 3 is de kans op een vast dienstverband in beeld gebracht. Bij de BOL bestaat een duidelijk onderscheid tussen niveau 1 en 2 enerzijds, en niveau 3 en 4 anderzijds. Daarbij is de kans op een vaste aanstelling voor schoolverlaters van niveau 3 en 4 groter dan voor schoolverlaters van niveau 1 en 2. De figuur laat zien dat voor schoolverlaters van niveau 3 de kans op een vaste aanstelling significant groter is dan voor schoolverlaters van niveau 2.

Ook voor de BBL geldt dat schoolverlaters van niveau 2 wat betreft de kans op een vaste aanstelling meer lijken op schoolverlaters van niveau 1 dan op schoolverlaters van niveau 3. De grote sprong doet zich hier echter voor bij de overgang van VBO naar BBL-niveau 1. Eén jaar extra scholing geeft de schoolverlaters van het VBO een significante verbetering in de kans op een vaste aanstelling. De figuur laat zien dat er ook sprake is van een significante verbetering bij de overgang van BBL-niveau 2 naar BBL-niveau 3.

Figuur 4 gaat in op de verschillen in het bruto uurloon. Allereerst blijkt dat de grootste stijging van het bruto uurloon bij zowel de BOL als de BBL zich voordoet van

Figuur 4: Bruto uurloon (log.) voor schoolverlaters
(Bron : ROA, 1999; 2000)

** = significant op 1%-niveau; * = significant op 5%-niveau

het VBO naar niveau 1. Het extra jaar scholing ten opzichte van het VBO levert schoolverlaters van BOL niveau 1 een significante stijging op van het bruto uurloon (van 9 procent). Vervolgens blijkt dat schoolverlaters van BOL niveau 2 niet significant meer verdienen dan schoolverlaters van BOL niveau 1. Boven niveau 2 stijgt het bruto uurloon wel weer significant met het opleidingsniveau. Schoolverlaters van BOL niveau 3 verdienen 6 procent meer dan schoolverlaters van BOL niveau 2 en de schoolverlaters van niveau 4 verdienen op hun beurt weer 8 procent meer dan de schoolverlaters van niveau 3.

Voor schoolverlaters van BBL-niveau 1 geldt daarentegen dat een jaar extra scholing een flinke stijging oplevert van het bruto uurloon ten opzichte van schoolverlaters van het VBO (18 procent). Vervolgens neemt bij de BBL het bruto uurloon per opleidingsniveau in vrijwel gelijke mate toe. Het bruto uurloon van schoolverlaters van BBL-niveau 2 is 6 procent hoger dan voor schoolverlaters van BBL-niveau 1, en ook het bruto uurloon van schoolverlaters van BBL-niveau 3 is 6 procent hoger dan voor schoolverlaters van BBL-niveau 2.

4. Conclusie

Uit de bovenstaande analyse van de opbrengsten van opleidingen is naar voren gekomen dat in het algemeen de opbrengsten toenemen met het opleidingsniveau, maar dat die toename niet voor elk jaar additionele scholing gelijk is. In tabel 1 is aangegeven tussen welke opleidingsniveaus zich de grootste relatieve verbetering voor doet. Naast de in deze bijdrage besproken indicatoren is een overzicht gegeven van drie andere indicatoren: de kans op deelname aan vervolgonderwijs, het niveau van het beroep en de kans op een baan in de eigen richting. Voor deze indicatoren is een vergelijkbare analyse uitgevoerd om te bepalen tussen welke opleidingsniveaus zich de grootste relatieve verbetering voordoet.

Tabel 1 laat zien dat voor de BOL de grens drie maal kan worden gelegd tussen het VBO en BOL niveau 1 (kans op deelname aan vervolgonderwijs, kans op werk en bruto uurloon), één maal tussen BOL niveau 1 en BOL niveau 2 (niveau van het beroep) en twee maal tussen BOL niveau 2 en BOL niveau 3 (kans op een vaste aanstelling en kans op een baan in de eigen richting). Daarbij dient te

worden aangetekend dat het verschil tussen VBO en BOL niveau 1 in het geval van de kans op werk niet significant is en dat in het geval van de kans op een baan in de eigen richting het verschil tussen BOL niveau 1 en BOL niveau 2 even groot is als het verschil tussen BOL niveau 2 en BOL niveau 3. Dat betekent dat vooral in het geval van de kans op een vast dienstverband schoolverlaters een aanmerkelijke verbetering in hun arbeidsmarktpositie realiseren wanneer ze een opleiding op BOL niveau 3 in plaats van BOL niveau 2 verlaten. Voor de overige indicatoren blijkt een opleiding op BOL niveau 2 reeds een sterke verbetering op te leveren en in drie van de vijf gevallen ligt de grens zelfs bij een opleiding op BOL niveau 1.

Wat betekent dit voor de waarde van een startkwalificatie? Wanneer we als uitgangspunt hanteren dat een startkwalificatie op een zo groot mogelijk aantal indicatoren een substantiële verbetering van de opbrengsten moet genereren ten opzichte van de lagere opleidingsniveaus, dan kan men stellen dat BOL niveau 2 dit in ieder geval voor vijf van de zes indicatoren realiseert en BOL niveau 1 'slechts' voor drie van de zes indicatoren. Daarmee lijkt voor de BOL het gekozen niveau 2 als startkwalificatie redelijk adequaat te zijn, tenzij men stelt dat deze op alle indicatoren een verbetering moet realiseren. In dat laatste geval zou de startkwalificatie op BOL niveau 3 moeten worden gesitueerd.

Voor de BBL geldt dat de belangrijkste sprongen zich ook driemaal voordoen bij de overgang van VBO naar BBL-niveau 1 (kans op deelname aan vervolgonderwijs, kans op een vaste aanstelling en bruto uurloon), twee maal bij

de overgang van BBL-niveau 1 naar BBL-niveau 2 (kans op werk en kans op een baan in de eigen richting) en één maal bij de overgang van niveau BBL 2 naar BBL-niveau 3 (niveau van het beroep). Daarmee hebben we in feite een vergelijkbare situatie als bij de BOL. Voor vijf van de zes indicatoren geldt dat opleidingen op BBL-niveau 2 schoolverlaters relatief goede mogelijkheden bieden op de arbeidsmarkt. In het geval van BBL-niveau 1 geldt dit slechts voor drie van de zes indicatoren. Ook hier kan geconcludeerd worden dat voor de BBL-niveau 2 adequaat blijkt als startkwalificatie, tenzij men wederom stelt dat een startkwalificatie op alle onderscheiden indicatoren een relatief sterke verbetering moet geven. Uitsluitend in dat laatste geval zou het niveau van de startkwalificatie op niveau BBL 3 moeten worden gesitueerd.

5. Besluit

In deze bijdrage zijn de opbrengsten van opleidingen op niveau 2 van de BOL en de BBL vergeleken met de opleidingen die qua niveau daar vlak onder zitten (niveau 1 en VBO) en de opleidingen die er boven zitten (niveau 3 en 4). Hierbij is een accent gelegd op de vraag of de relatie tussen opleidingsniveau en opbrengsten monotoon verloopt, of dat er sprake is van bepaalde discontinuïteiten. Dit onderscheid is van belang omdat het een antwoord kan geven op de vraag welk opleidingsniveau als startkwalificatie betiteld moet worden. In het geval dat de relatie tussen aantal jaren scholing en opbrengsten monotoon verloopt, zullen maatschappelijke overwegingen de doorslag moeten geven welk opleidingsniveau als minimaal wordt beschouwd om goed te kunnen functioneren op de

	BOL	BBL
Kans op deelname aan vervolgonderwijs	VBO – niveau 1**	VBO – niveau 1**
Kans op werk	VBO – niveau 1	niveau 1 – niveau 2
Kans op vast dienstverband	niveau 2 – niveau 3**	VBO – niveau 1**
Niveau van het beroep	niveau 1 – niveau 2**	niveau 2 – niveau 3**
Kans op een baan in de eigen richting	niveau 2 – niveau 3**	niveau 1 – niveau 2**
Bruto uurloon	VBO – niveau 1*	VBO – niveau 1**

Tabel 1: Bepaling van de grens van opleidingen die een relatief goede start bieden op de arbeidsmarkt, voor zes indicatoren

** = significant op 1%-niveau; * = significant op 5%-niveau

arbeidsmarkt. Deze overwegingen kunnen echter niet rechtstreeks uit de empirie worden afgeleid. Wanneer echter de relatie discontinu verloopt, dan kan een mogelijke grens gelegd worden bij dat opleidingsniveau waar de relatieve verbetering als gevolg van één jaar additionele scholing het grootst is.

Uit de analyses is naar voren gekomen dat er een belangrijk onderscheid bestaat tussen VBO enerzijds en BOL/BBL-niveau 1 anderzijds als het gaat om de vraag wat als eindonderwijs moet worden beschouwd. In die zin kan men zeggen dat opleidingen op niveau 1 (mede) voorbereiden op de arbeidsmarkt, hoewel daarmee nog niet is gezegd of ze de schoolverlaters daarvoor ook voldoende toerusten. Als het gaat om de kans op betaald werk en vast werk blijken de verschillen tussen de opleidingsniveaus waar het gaat om de kans op betaald werk niet significant te zijn. Voor de kans op een vast dienstverband zijn die er wel. Voor de opleidingen in de BOL ligt het grootste onderscheid tussen de niveaus 2 en 3 en bij de opleidingen in de BBL tussen VBO en niveau 1. Bij het niveau van de verworven banen ligt het onderscheid bij de BOL tussen niveau 1 en 2. Bij de BBL ligt het onderscheid tussen niveau 2 en niveau 3. Bij de aansluiting van de baan bij de gevolgde opleidingsrichting is het net andersom, al moet daarbij worden aangetekend dat in het geval van de BOL het onderscheid tussen niveau 2 en 3 net zo groot is als tussen niveau 1 en 2 (zij het dat het laatste onderscheid niet significant is). Als het gaat om de beloning, dan ligt zowel voor de BOL als voor de BBL de grootste relatieve verbetering bij de overgang van VBO naar niveau 1.

We kunnen concluderen dat voor een groot aantal – doch niet alle – indicatoren geldt dat niveau 2 van de kwalificatiestructuur relatief goede opbrengsten genereert op de arbeidsmarkt. Voor een aantal indicatoren blijkt zelfs een opleiding op niveau 1 al een aanmerkelijke verbetering te zijn ten opzichte van het VBO. Daarmee lijkt het gekozen niveau 2 als startkwalificatie redelijk adequaat te zijn.

De vraag is vervolgens in hoeverre in bestaande arbeidsmarkttheorieën aanknopingspunten kunnen worden gevonden voor het bestaan van discontinuïteit in de relatie tussen het aantal jaren scholing enerzijds en de verworven competenties, respectievelijk opbrengsten van

onderwijs anderzijds. Indien in de theorie aanwijzingen gevonden kunnen worden voor een discontinuïteit in de relatie tussen opleidingsniveau en arbeidsmarktpositie, dan kan dit mede als onderbouwing worden gebruikt door het beleid om iedereen minimaal op dat niveau te scholen. De institutionele theorie kan een verklaring bieden voor het eventuele bestaan van dergelijke discontinuïteiten. Zo kan het minimumjeugdloon tot gevolg hebben dat schoolverlaters over een minimaal opleidingsniveau moeten beschikken om de productiviteit te garanderen die met dit jeugdloon overeenkomt. Een andere mogelijke oorzaak voor een discontinuïteit kan gelegen zijn in de segmentatie van de arbeidsmarkt op grond van kwalificatievereisten (Doeringer & Piore, 1971; Lutz & Sengenberger 1974; De Grip, 1985). In de optiek van de gesegmenteerde arbeidsmarkt is een minimaal kwalificatieniveau noodzakelijk om toegang te verschaffen tot de bedrijfsspecifieke of vakspecifieke deelmarkten. Schoolverlaters die niet over een dergelijke minimale kwalificatie beschikken zijn aangewezen op de banen in het secundaire segment: banen van een laag niveau met slechte primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden.

De geconstateerde discontinuïteiten sluiten een verklaring op basis van institutionele loonvorming uit. Het stelsel van minimumjeugdlonen heeft immers tot gevolg dat de verschillen aan de onderkant kleiner worden in plaats van groter. De analyse wijst echter uit dat de grootste discontinuïteiten zich bevinden aan de onderkant van het loongebouw (tussen het VBO en niveau 1). De bevindingen zijn daarentegen wel in lijn met wat voorspeld wordt op basis van de segmentatietheorie. Schoolverlaters van het VBO en gedeeltelijk ook niveau 1 van het secundair beroepsonderwijs zijn grotendeels aangewezen op banen in het secundaire segment, waar weinig of geen specifieke competenties voor vereist zijn. Dit uit zich in een kleinere kans op werk, minder werkzekerheid en slechtere arbeidsvoorwaarden. De opleidingen op niveau 2 en daarboven bieden de schoolverlaters toegang tot de banen in de beroepsspecifieke deelmarkten en de interne arbeidsmarkten. Dit gaat gepaard met meer werkzekerheid, een hogere beloning en een groter belang van het niveau en de richting van de gevolgde opleiding.

Tot slot van deze bijdrage moet een voorbehoud worden gemaakt. De hier getoonde resultaten hebben betrekking

op de arbeidsmarktsituatie voor Nederlandse schoolverlaters op het eind van de jaren 1999 en 2000. Dit is een periode van hoogconjunctuur. Hierdoor kunnen de opbrengsten van opleidingen zijn gestegen en kan de grens van wat op de arbeidsmarkt wel of niet wordt gewaardeerd, zijn verlaagd. Het is goed mogelijk dat in een periode van economische neergang de grens weer verschuift naar hogere opleidingen. Het is daarom interessant om de in deze bijdrage gepresenteerde analyse nog eens te herhalen voor een periode van laagconjunctuur.

Literatuur

- Doeringer, P.J., & Piore, M.J. (1971). *Internal labour markets and manpower analysis*. Lexington: Heath.
- Grip, A. de (1985). Interne arbeidsmarkttheorieën: een overzicht. *Maandschrift Economie*, 49, 333-345.
- Droste, J.F.M., Grönloh, J.H.O., & Hövels, B.W.M. (1993). Startkwalificaties voor iedereen, maar hoe bereik je dat? In: J.F.M. Droste & J.H.O. Grönloh (ed.), *Startkwalificaties voor iedereen, maar hoe bereik je dat?*, pp. 11-33, Enschede/Den Bosch: SLO, CIBB.
- Lutz, B., & Sengenberger, W. (1974). *Arbeitsmarktstrukturen und öffentliche Arbeitsmarktpolitik*. Göttingen: Otto Schwartz & Co.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (1993). *Naar een goed voorbereide start*. Den Haag.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (2002). *Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen in kerncijfers 2003*. Den Haag.
- Nijhof, W.J., & Streumer, J.N. (1994). *Verbreed beroepsonderwijs*. Academisch Boeken Centrum ABC, De Lier.
- Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2001). *Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2000*. Maastricht: ROA.

¹ De auteurs zijn werkzaam bij het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA), Universiteit Maastricht.

² Het onderzoek maakt deel uit van een groter project waarbij deelonderzoeken zijn uitgevoerd door het Max Goote Kenniscentrum (MGK) en het OCTO. De coördinatie berust bij het MGK die ook het eindrapport van de drie projecten verzorgt. Daarnaast verschijnt bij het ROA een afzonderlijke rapportage over het deelproject waarover in deze bijdrage verslag wordt gedaan.